

CURRENCY EXCHANGE, COMPETITIVENESS  
AND ECONOMIC GROWTH

Zviad Beshkenadze,

Doctor of Economics, Associated professor of ATSU

SUMMARY

The article discusses competitiveness of currency rate to the branch economics and general theoretical issues regarding economic growth.

In the respect of economic structure impact of currency exchange change is nonhomogeneous and it is differently displayed in the economic branches. In developing economics capital-intensive branches are inflicted much loss due to currency exchange decrease.

Along with impact on industrial factors, the depreciation of the national currency leads to the replacement of the domestic demand from the imported goods to the domestic non-market output and trade goods to some extent.

Due to impact of both factors the weak national currency leads to the fact that more often labour-consuming enterprises become profitable.

In the modern world, under the term of the global industrial chain, the currency exchange is no longer the basis of competitiveness for most goods. Competitiveness of goods is the quality, technology and image. The country's attempt to reach competitiveness only by price, may lead to the technological backwardness.

Currency depreciation may create some incentives for certain sectors of economics due to temporal raising of its competitiveness, but these incentives will be short-lived and its results will be negative in the longer term. Attitude between them is mostly opposite- currency stable nominal and real exchange rate indicates on competitiveness of the national products on domestic and foreign markets.

There may be some direct relation between the currency exchange rate and the economic growth, although it is not unambiguous and sustainable. The impact of economic growth rates on the national currency rate is more obvious - if in the short term, the growth of the country's national income provokes tendencies of depreciation of the national currency, in the medium and longer terms it contributes to its sustainability.

However, the theoretically stimulating impacts can be made by currency exchange stability as well as currency exchange depreciation – the question is that at which stage is the country and what are the export and import externals relation.

**Keywords:** Currency Exchange Rate, Laborious Sectors, Capitalized Sectors, Trading Goods Sector, Non-Commodity Sectors

**საკვანძო სიტყვები:** ვალუტის გაცვლითი კურსი, შრომატევადი დარგები, კაპიტალტევადი დარგები, სავაჭრო საქონლის სექტორი.

ძირითადი ტექსტი

ვალუტის (ნომინალური და რეალური) კურსის კონკურენტუნარიანობასა და ეკონომიკურ ზრდაზე (ასევე სხვა მაკროეკონომიკურ მაჩვენებლებზე) ზემოქმედების საკითხი საკმაოდ დისკუსიურია. მოცემულ საკითხს თეორიულთან ერთად აქვს მნიშვნელოვანი გამოყენებითი მნიშვნელობა ქვეყნის მაკროეკონომიკური პოლიტიკის ორიენტირების შემუშავებისათვის.

რეალური კურსის შემცირებით უპირველესად დაინტერესებული არიან ექსპორტიორები - რომლებიც ეწევიან ნედლეულის ექსპორტს, და, პირიქით, ვალუტის რეალური კურსის ამაღლებით დაინტერესებული არიან იმპორტიორები და მოსახლეობა, იზრდება რა ამით იაფ იმპორტულ პროდუქტზე მათი ხელმისაწვდომობა. თუმცა უნდა ავლნიოშნოთ ისიც, რომ მოსახლეობის ის ჯგუფი, რომლებიც დამოკიდებული არიან უცხოურ გზავნილებზე, უფრო სუსტი ეროვნული ვალუტით არიან დაინტერესებული, რამდენადაც ნაკლები უცხოური ვალუტით დებულობენ მეტ ეროვნულ ვალუტას. მართალია, გაუფასურებას თან ახლავს იმპორტირებულ პროდუქციაზე ფასების გარკვეული მატება, თუმცა, როგორც პრაქტიკა ადასტურებს, ის ჩამორჩება გაუფასურების მასშტაბებს. ამასთან, გაუფასურების კვალობაზე ადგილობრივი წარმოების პროდუქციაზე ფასების რეაქცია უფრო „ტლანქია“.

ერთ-ერთი გავრცელებული შეხედულებაა, რომ ვალუტის კურსის გამყარებას რეალურ გამოხატულებებში მივყავართ ეროვნული საქონლის ეროვნულ და საერთაშორისო ბაზრებზე კონკურენტუნარიანობის დაკარგვასთან, იმპორტის ზრდასთან, ეროვნული პროდუქციაზე მოთხოვნის შემცირებასთან და, როგორც შედეგი, წარმოების დინამიკაში ნეგატიური ტენდენციების ზრდასთან. მეორეს მხრივ, ზოგიერთი დარგისთვის, რომლებიც მნიშვნელოვნად არიან დამოკიდებული იმპორტულ მაკომპლექტებელ დეტალებზე, რეალური გაცვლითი კურსის ზრდად შეიძლება დადებითი ზემოქმედება მოახდინოს წარმოების დინამიკაზე. ეს მარტივი ლოგიკა არც თუ იშვიათად ჟღერდება.

ზოგადად, თუ ვალუტის კურსის რეალური გამყარების მოკლევადიანი ეფექტი ერთმნიშვნელოვნად უარყოფითად აისახება წარმოების დინამიკაზე, რამდენადაც ეროვნული პროდუქციის კონკურენტუნარიანობა ეცემა საშინაო და საგარეო ბაზრებზე. გრძელვადიან (და საშუალოვადიან) პერიოდში კი ამ გამყარების ეფექტი, დადებითია - ხელს უწყობს ექსპორტიორიენტირებული წარმოების ზრდას და, შედეგად, ეკონომიკურ აღმავლობას. სხვა სიტყვებით, ფირმები, რომლებიც გადაურჩებიან მძაფრ კონკურენციას, გრძელვადიან პერსპექტივაში იმ-

ყარებენ თავიანთ პოზიციებს ბაზარზე და წარმატებულად კონკურირებენ იმპორტთან.

ეკონომიკური ზრდაზე ვალუტის რეალური კურსის ამალღების (გამყარების) ზემოქმედების მექანიზმი გრძელვადიან პერსპექტივაში ასეთია - ის ხელს უწყობს კაპიტალის ქვეყნის გარეთ გადადინების შემცირებას, უცხოური (და საშინაო) ინვესტიციების ზრდას, რამდენადაც მოგების რეპატრიაცია მტკიცე ვალუტის პირობებში მომგებიანია (პირიქითაა სუსტი ვალუტის პირობებში - ინვესტორებს არ უღირთ დივიდენდის ქვეყნის გარეთ გატანა). სტიმულირდება მანქანებისა და მოწყობილობების იმპორტი, რაც წარმოადგენს წარმოების მოდერნიზაციის მნიშვნელოვან ფაქტორს. ამგვარად, შედეგად ხდება ეკონომიკის სტრუქტურული მოდერნიზაცია. სხვა თანაბარ პირობებში ძლიერი ეროვნული ვალუტა უზრუნველყოფს მოსახლეობის უფრო მაღალ რეალურ შემოსავლებს მის უფრო თანასწორ განაწილებას და იმ დარგების განვითარებას რომლებიც არ არიან კონცენტრირებული სანედლეულო სექტორზე.

თუმცა, ამასთან არის მოსაზრება, რომ ვალუტის კურსის გამყარების შედეგად ინვესტიციების შემოღინება უპირატესად სტიმულირდება არასავაჭრო საქონლის სექტორში, ძირითადად უძრავი ქონების სფეროში, და მთლიანობაში შიდა ფინანსურ აქტივებში. იმავდროულად, მომატებული კურსი ახშობს ინვესტიციებს სავაჭრო საქონლის სექტორში და ამიტომ განაპირობებს დაცემას ეკონომიკის რეალური სექტორში და განვითარებად ქვეყნებში თვით დენდუსტრიალიზაციას. ამგვარად, მოცემული შეხედულებიდან გამომდინარე, მეტისმეტი რეალური ვალუტის კურსი წინ ელობება ეკონომიკურ ზრდას და განაპირობებს ეკონომიკის არსებული დარგობრივი სტრუქტურის დეგრადაციას.

სუსტი ეროვნული ვალუტის (შემცირებული კურსის) არგუმენტი უპირველესად გამომდინარეობს საექსპორტო და იმპორტმემცვლელი სექტორების მხარდაჭერიდან (აგრეთვე საგადასხდელო ბალანსის ბალანსურობისა და სხვა მაკროეკონომიკური მიზნების მიღწევიდან) გამომდინარე. ეროვნული ვალუტის კურსის დაბალ დონეზე შენარჩუნება ამალღებს ეროვნული პროდუქციის (და მთლიანად მეურნეობისა და მისი საერთაშორისო ლიკვიდურობის) კონკურენტუნარიანობას, როგორც საშინაო, აგრეთვე საგარეო ბაზრებზე, უზრუნველყოფს რა ამით ეკონომიკური ზრდის შედარებით მაღალ მოკლევადიან ტემპებს. თუმცა, შედარებით გრძელვადიან პერიოდში სავალუტო დემპინგის გამოყენება (შემცირებული კურსი): ახშობს ეკონომიკის მოდერნიზაციის სტიმულებს (უპირველესად კონკურენციის შემცირებიდან გამომდინარე), აკონსერვებს ეკონომიკის არსებულ არაეფექტურ (სანედლეულო) სტრუქტურას; ხელს არ უწყობს საბანკო დეპოზიტების ზრდას, რაც ზღუდავს ეკონომიკის დაკრედიტებასა და ეკონომიკურ ზრდას; აძლიერებს ეკონომიკაში სახელმწიფოს ჩარევის სტიმულებს და ფინანსური რესურსების ბიუჯეტის საშუალებით

გადანაწილებას; აძლიერებს კაპიტალის ქვეყნის გარეთ გადადინებას და სავალუტო ტვირთს.

აღსანიშნავია, რომ ექსპორტის სტიმულირება სავალუტო დემპინგის გამოყენებით მიღებულია არა მხოლოდ წმინდა საგარეო-ეკონომიკური მოსაზრებებით, არამედ იმიტომაც, რომ სავაჭრო საქონლის სექტორი (ექსპორტ-იმპორტის სექტორი - შედგება დარგებისგან, რომლებიც ახდენენ თავისი პროდუქციის ექსპორტს ან კონკურირებენ იმპორტთან) უფრო დინამიურია არასავაჭრო საქონლის სექტორთან (ანარმოებს საქონელსა და მომსახურებას, რომელიც არ წარმოადგენს საერთაშორისო ვაჭრობის საგანს და, აგვარად, არ კონკურირებს ანალოგიურ უცხოურ საქონელთან და მომსახურებასთან) შედარებით და რომ შემდეგ უფრო მაღალი ტექნიკური პროგრესის ტემპები ვრცელდება მთელს ეკონომიკაზე. იმ დარგების ექსპანსიას, რომლებიც ანარმოებენ სავაჭრო საქონელს, დიდი ალბათობით, თან ახლავს ზრდა, დარგებთან შედარებით, რომლებიც ანარმოებენ არასავაჭრო საქონელს (მაგალითად მშენებლობა).

როგორი შეიძლება იყოს ვალუტის კურსის ზემოქმედება დარგობრივი ჭრილიდან გამომდინარე? ეკონომიკის სტრუქტურის თვალსაზრისით ვალუტის კურსის ცვლილება ზემოქმედება არაერთგვაროვანია და ის სხვადასხვაგვარად ვლინდება ეკონომიკის დარგებში. ნებისმიერი ქვეყნის ეკონომიკა (მათ შორის საქართველოსი) ძირითადად წარმოდგენილია შრომატევადი (შრომანტენსიური - მაგალითად: სოფლის მეურნეობა, საფეიქრო მრეწველობა, მშენებლობა, მომსახურების გარკვეული სფეროები და სხვ.) და კაპიტალტევადი (კაპიტალიტენსიური - მაგალითად: ნედლეულის მოპოვება-გადამუშავება, ენერგეტიკა, მანქანათმშენებლობა, საავტომობილო მრეწველობა, ტრანსპორტი, ელ. ენერგიის გამომუშავება, ლოჯისტიკა და სხვ.) დარგების სახით. ამ სახის საქმიანობების თანაფარდობები გვაძლევს ქვეყნის ეკონომიკის დარგობრივ სტრუქტურას. დარგობრივი სტრუქტურა, როგორც ზემოთ ავლინშენით, ასევე შეიძლება წარმოდგენილ იქნეს „სავაჭრო“ საქონლის სექტორისა (მაგალითად: სოფლის მეურნეობა, საფეიქრო მრეწველობა, ნედლეულის მოპოვება-გადამუშავება, ენერგეტიკა, მანქანათმშენებლობა, საავტომობილო მრეწველობა და სხვ.) და „არასავაჭრო“ საქონლის სექტორის (მაგალითად: მშენებლობა, ტრანსპორტი, ელ. ენერგიის გამომუშავება, ლოჯისტიკა, ვაჭრობა და სხვ.) სტრუქტურის მიხედვით. ერთიდაიგივე დარგის ფარგლებში შეიძლება არსებობდეს როგორც შრომატევადი, აგრეთვე კაპიტალტევადი წარმოება (საბოლოო პროდუქციის წარმოება - უფრო შრომატევადი წარმოებაა, რთული დეტალების წარმოება - კაპიტალტევადი, დიზაინი - მეცნიერებატევადი).

კაპიტალტევადი დარგები, ვალუტის კურსის შემცირების კვალობაზე, იმპორტულ საინვესტიციო საქონლზე ორიენტაციის შემთხვევაში, მნიშვნელოვნად ზარალდებიან იმპორტული საინვესტიციო საქონლის გაძვირების შემთხვევაში (რამდენად-

აც, როგორც ავღნიშნეთ, ვალუტის კურსის შემცირება ზრდის ფასებს და ამცირებს მოთხოვნას იმპორტულ საინვესტიციო სქონელსა და მაკომპლექტებელ ნაწილებზე. ამასთან საინვესტიციო იმპორტს შეუძლია ითამაშოს გადამწყვეტი როლი საშინაო ინვესტიციებზე ძირითად კაპიტალში და, პირიქით, ვიდრე შრომატევადი დარგები. იმის გათვალისწინებით, რომ უმეტესი რთული საქონელი იწარმოება მრავალი იმპორტული მაკომპლექტებელი ნაწილებით, ასეთი საქონლისთვის სუსტი კურსი ათანაბრებს სარგებელს შრომითი რესურსებისა და სხვა ფაქტორების გაიაფებისაგან. ამასთან კაპიტალტევადი დარგები უფრო აწარმოებენ დიფერენცირებულ (არაერთგვაროვან) პროდუქციას კაპიტალის სპეციფიკიდან გამომდინარე. ამიტომ ასეთ დარგებში საფასო კონკურენციას აქვს ნაკლები მნიშვნელობა შრომატევადთან შედარებით.

საწარმოო ფაქტორებზე ზემოქმედებასთან ერთად, ეროვნული ვალუტის გაუფასურებას მივყავართ საშინაო მოთხოვნის იმპორტული საქონლიდან სამამულო არასავაჭრო და სავაჭრო საქონელზე გადაადგილებასთან (იმპორტშენაცვლება) რამდენადაც ისინი ხდებიან უფრო იაფი. ამასთან იზრდება საგარეო მოთხოვნა სამამულო სავაჭრო საქონელზე, რომლებიც ხდებიან უფრო იაფი უცხოურთან შედარებით (რა თქმა უნდა თუ საფასო კონკურენცია ასეთი საქონლისთვის წარმოადგენს მთავარს).

ორივე ფაქტორის ზემოქმედების შედეგად იქმნება პირობები, როდესაც სუსტ ეროვნულ ვალუტას მივყავართ იქამდე, რომ უმეტესად მოგებული რჩებიან შრომატევადი სავაჭრო წარმოებები.

ისმება კითხვა თუ როგორია ემპირული გამოცდილება და მკვლევარების მიდგომები ამ მხრივ? მრავალი ქვეყანა, მაგალითად, ბრაზილია 1970-იან წლებში, ჩილე 1980-1990-იან წლებში, საკმაოდ დიდი ხნის მანძილზე ინარჩუნებდნენ ეროვნული ვალუტის შემცირებულ კურსს, იცავდნენ რა ამით თავიანთ ეკონომიკას უცხოური კონკურენციისაგან; ანალოგიურ სავალუტო პოლიტიკას ატარებდა ჩინეთი, რომელიც ქმნიდა უზარმაზარ უცხოური ვალუტის რეზერვებს. მართალია ჩინეთში სუსტმა იუანმა ხელი შეუწყო შრომატევადი წარმოების ზრდას აქტიური ინდუსტრიალიზაციისა და ურბანიზაციის პერიოდში. თუმცა ინდუსტრიალიზაციის გარკვეული დროის პირობებში იუანის შემცირებული კურსი იქცა ეკონომიკური ზრდისთვის ბარიერად; ექსპერტები ეყრდნობოდნენ მრავალი განვითარებული ქვეყნების გამოცდილებას (მაგალითად, იაპონია 1960-1980 წლებში, რომელიც იქცა მსოფლიო ეკონომიკის ლიდერად), როდესაც ისინი მიმართავდნენ თავიანთი ეროვნული ვალუტის მიზანმიმართულ შემცირებას; სხვადასხვა ექსპერტები რუსეთში მიმდინარე დევალვაციაზე აკეთებენ დასკვნას, რომ რუბლის კურსის შემცირებამ მართალია განაპირობა საშინაო ბაზარზე იმპორტული საქონლის ადგილობრივით ჩანაცვლება, მაგრამ 2005-2006 წლებში ეკონომიკური ზრდის შენელებას აკავშირებენ „რუბლის დევალვაციის ეფექტის ამონწურვასთან“. მსგავსი დასკვნები კეთდე-

ბა რუბლის შემდგომ დევალვაციასთან დაკავშირებითაც.

მთლიანობაში, როგორც ისტორიული გამოცდილება გვიჩვენებს, ვალუტის რეალური კურსის შემცირების მცდელობები სავალუტო ბაზარზე ოპერაციების გზით, მიკროეკონომიკური თვალსაზრისით, როგორც წესი, წარუმატებლად მთავრდება (მაშასადამე მაკროეკონომიკური კუთხითაც), რამდენადაც რეალური სავალუტო კურსი მაინც მყარდება, მაგრამ ინფლაციის უფრო მაღალი ტემპების ზემოქმედების შედეგად (ხელფასი - შრომაზე კონკურენციის გამო - არასავაჭრო სექტორის მხრიდან). აგრეთვე, როგორც გამოცდილება ადასტურებს, გრძელვადიან პერსპექტივაში ნომინალური კურსები მოძრავი არიან და ფასების ცვლილებაზე რეაგირებენ იმგვარად, რომ ვალუტის რეალური კურსი რჩება უცვლელი, უზრუნველყოფს რა მსყიდველობითი უნარის პარიტეტის შენარჩუნებას.

რაც შეეხება თეორიულ მიდგომებს - თანამედროვე ეკონომიკურ თეორიაში არ არსებობს ერთიანი პოზიცია მოცემულ საკითხთან დაკავშირებით. ნეოკლასიკური სახელმძღვანელოების ავტორები დორბუნში და ფიშერი ამტკიცებენ რომ ვალუტის გამყარება უარყოფითად აისახება ეკონომიკის საერთაშორისო კონკურენტუნარიანობაზე და პირიქით. ინსტიტუციონალური და ევოლუციური ეკონომიკური თეორიების მიმდევრები კი იცავენ მოსაზრებას მასზე, რომ ვალუტის კურსის გამყარება პოზიტიურად ზემოქმედებს ეკონომიკურ განვითარებაზე - სამომხმარებლო პროდუქციაზე მოთხოვნის ზრდასა და სოციალური უთანაბრობის დონის შემცირების სახით.

ცნობილი სპეციალისტები ეჭვქვეშ აყენებენ სუსტი ვალუტის ეკონომიკურ განვითარებაზე დადებითი ზემოქმედების თეზისს. კალვომ და რეინჰარტმა (2000 წ.) გაანალიზეს დევალვაციის 96 შემთხვევა და გააკეთეს დასკვნა, რომ ის ეკონომიკურ ზრდაზე უფრო ხშირად ზემოქმედებს უარყოფითად, ვიდრე პოზიტიურად, განსაკუთრებით განვითარების დაბალი და საშუალო დონის ქვეყნებში. ფრანკელმა (2005 წელი) აღმოაჩინა, რომ განვითარებად ქვეყნებში ეროვნული ვალუტის დევალვაცია უმეტეს შემთხვევაში განაპირობებს წარმოების დაცემას. ბლანკი, ულოკაევი, გურვიჩი (2006 წელი) სპეციალურ გამოკვლევაში, რომელიც ეძღვნებოდა გაცვლითი კურსის რუსული ეკონომიკის დარგების კონკურენტუნარიანობაზე ზემოქმედებას, მივიდნენ დასკვნამდე, რომ, რუბლის გამყარებამ 2002-2006 წლებში პოზიტიური ზემოქმედება მოახდინა რუსულ ეკონომიკაზე.

ბოლო წლებში გამოჩნდნენ ნაშრომები (როდრიკი, 2008; პოლტეროვიჩი, პოპოვი, 2004), რომლებიც ამტკიცებენ, რომ ვალუტის კურსის რეგულირებით (არანონასწორული კურსი) განვითარების გარკვეულ სტადიებზე შესაძლებელია ეკონომიკური ზრდის სტიმულირება. თეორიულად მასტიმულირებელი ზემოქმედება შეიძლება მოახდინოს როგორც ვალუტის კურსის გამყარებამ, აგრეთვე ვალუტის კურსის შემცირებამ - საქმე იმაშია, რომ განვითარების

რომელ ეტაპზე იმყოფება ქვეყანა და როგორია საექსპორტო და საიმპორტო ექსტერნალიების თანაფარდობა (პოლტეროვიჩი, პოპოვი 2004). ჩამორჩენილ ქვეყანაში ინდუსტრიალიზაციის საწყის ეტაპზე, რომელსაც არ გააჩნია თავისი მანქანა-მონყობილობები, როგორც ჩანს, მიზანშეწონილია მომატებული კურსი იმისათვის, რომ სტიმული მიეცეს მანქანა-დანადგარების შემოტანას, მათზე დაბალი ფასის შენარჩუნებით. თუმცა გადამამუშავებელი მრეწველობის განვითარების კვალობაზე უნდა მოხდეს ვალუტის კურსის შემცირებაზე გადასვლა, იმისათვის, რომ უზრუნველყოფილი იქნას ადგილობრივი მწარმოებლების დაცვა და საექსპორტო დარგების სტიმულირება, რომლებიც შეიქმნენ და განვითარდნენ იმპორტშემცველი განვითარების ეტაპზე თანამედროვე მონყობილობებისა და ტექნოლოგიების იმპორტის ხარჯზე. შემთხვევითი არაა, რომ ყველა სწრაფადმზარდ ეკონომიკებს (იაპონია, ჩინეთი, კორეა, ჰონკონგი, სინგაპური და სხვ.) ექსპორტორიენტირებული ზრდის პერიოდში მნიშვნელოვნად ჰქონდათ შემცირებული თავიანთი ეროვნული ვალუტის კურსი. ისინი ამით ქმნიდნენ აგრეთვე სავალუტო რეზერვებს, რომლებიც ისევ მათი ეკონომიკების განვითარებას ხმარდებოდა.

მთლიანობაში, ამ პრობლემის თეორიული კვლევის ავტორები მიდიან დასკვნამდე, რომ ერთმნიშვნელოვნად შეუძლებელია ეკონომიკურ განვითარებაზე მსჯელობა ეროვნული ვალუტის კურსის მდგომარეობის პოზიციიდან გამომდინარე. მოცემულ პოზიციას ამყარებს ისიც, რომ თანამედროვე მსოფლიოში გლობალურ სამენარმოო ჯაჭვის პირობებში სავალუტო კურსი უმეტესი საქონლისთვის აღარ წარმოადგენს კონკურენტუნარიანობის საფუძველს. იშვიათობაა - თუ სამრეწველო საქონელი მთლიანად ინარმოება მხოლოდ ერთ ქვეყანაში. საქონლის კონკურენტუნარიანობის საფუძველია - ხარისხი, ტექნოლოგიურობა და იმიჯი. ქვეყნის მცდელობა კონკურენტუნარიანობას მიაღწიოს მხოლოდ ფასით, მიიყვანს მას ტექნოლოგიურ ჩამორჩენილობამდე.

ამდენად, ვალუტის კურსის შემცირების პირობებში წარმოების ზრდა არ იქნება მდგრადი და წარმოიქმნება ეკონომიკის არაეფექტური სტრუქტურის კონსერვაციის, ქვეყნის სანედლეულო ორიენტაციის, საბანკო დეპოზიტების ზრდის შემცირების, ეკონომიკის დაკრედიტების შეზღუდვის, ეკონომიკური ზრდისა და კეთილდღეობის შემცირების რისკი. თანამედროვე მსოფლიოში - თავისუფალი ბაზრისა და გლობალიზაციის პირობებში ქვეყნის კეთილდღეობის მდგრადი ზრდა მოითხოვს ჩაშენებას გლობალურ სანარმოო ჯაჭვში, უფრო მაღალ დონეზე დამატებული ღირებულების შექმნას, სადაც ვალუტის კურსს აქვს მეორეხარისხოვანი მნიშვნელობა.

ამგვარად, ჩვენი აზრით, ვალუტის კურსსა და ეკონომიკურ ზრდას შორის გარკვეული პირდაპირი დამოკიდებულება შეიძლება არსებობდეს, თუმცა ის არაა ცალსახა და მდგრადი. ეკონომიკური ზრდის ტემპების ზემოქმედება ეროვნული ვალუტის კურსზე შედარებით უფრო მკაფიოა - თუ, მოკლევადიან პერი-

ოდში, ქვეყნის ეროვნული შემოსავლის ზრდა ქმნის ეროვნული ვალუტის გაუფასურების ტენდენციებს, საშუალოვადიან და გრძელვადიან პერსპექტივაში ის ხელს უწყობს მის მდგრადობას. თუმცა თეორიულად მასტიმულირებელი ზემოქმედება შეიძლება მოახდინოს როგორც ვალუტის კურსის გამყარებამ, აგრეთვე ვალუტის კურსის შემცირებამ - საქმე იმაშია თუ განვითარების რომელ ეტაპზე იმყოფება ქვეყანა და როგორია საექსპორტო და საიმპორტო ექსტერნალიების თანაფარდობები.

რამდენადაც ეკონომიკური ზრდა და კონკურენტუნარიანობა უმეტესწილად იმყოფებიან მსგავსი ფაქტორების ზემოქმედების ქვეშ, განსაკუთრებით გრძელვადიან პერიოდში, ამდენად მსგავსი შეიძლება ითქვას ვალუტის კურსსა და კონკურენტუნარიანობას შორის ურთიერთდამოკიდებულებაზეც - ვალუტის გაუფასურებამ შეიძლება შექმნას გარკვეული სტიმულები ეკონომიკის გარკვეული სექტორებისთვის მისი კონკურენტუნარიანობის დროებით ამაღლებიდან გამომდინარე, თუმცა ეს სტიმულები იქნება ხანმოკლე და მისი შედეგები გრძელვადიან პერიოდში იქნება უარყოფითი ზემოთმოყვანილ გარემოებებიდან გამომდინარე. ამ შემთხვევაშიც, მიგვაჩნია, რომ მათ შორის დამოკიდებულება უმეტესწილად არის საპირისპირო - ვალუტის სტაბილური ნომინალური და რეალური კურსი თავისთავად მიგვანიშნებს ეროვნული პროდუქციის კონკურენტუნარიანობაზე საშინაო და საგარეო ბაზრებზე.

ამგვარად, ეროვნული ვალუტის კურსი განსაზღვრავს არა იმდენად ეკონომიკურ ზრდასა და კონკურენტუნარიანობას, არამედ პირიქით - ეკონომიკური ზრდა და კონკურენტუნარიანობა განსაზღვრავს ვალუტის კურსს. ეროვნული ვალუტის კურსის სიმტკიცე და სტაბილურობა შეიძლება გარკვეულწილად ეკონომიკის მდგომარეობისა და კონკურენტუნარიანობის (განსაკუთრებით რეალური ეფექტური გაცვლითი კურსი) გრძელვადიანი ტენდენციების ინდიკატორადაც კი გამოდგეს.

## გამოყენებული ლიტერატურა

1. Аносова, Л. А. Либерализация потоков капитала и переход к режиму плавающего валютного курса: опыт Китая / Л. А. Аносова, Л. С. Кабир / Экономика и управление. № 5. 2015. С. 4-12.;
2. Б. Е. Бродский, О влиянии реального обменного курса рубля на российскую экономику, Прикладная эконометрика, №4, 2006;
3. Валютный и денежный рынок. Курс для начинающих. - М.: Альпина Паблишер, 2014. - 352 с.;
4. Колпакова, Г. М. Финансы. Денежное обращение. Кредит: учеб. пособие / Г. М. Колпакова. - М. : Финансы и статистика, 2005. - 496 с.